

Prizonierii Avangardei. O Retrospectivă Ion Bitzan / The Prisoners of the Avant-garde. A Ion Bitzan Retrospective

MNAC Bucharest

23.11.2017 — 27.05.2018

RO Născut într-o perioadă care a propulsat România în contextul agitat al Europei moderne, cu toate consecințele pozitive și negative ale unei epoci definite prin contradicții și extremismisme ideologice, Ion Bitzan (1924–1997) s-a născut într-o familie de agricultori din Dobrogea, una dintre regiunile sub-dezvoltate ale țării în acel timp. Motivată și ambițios, tânărul artist a parcurs rapid treptele unei educații menite să îl extragă din acest context, și care a fost doar prima etapă a unei cariere naționale și internaționale unică în ambianța politică și socială a epocii. Ca și alți colegi de origine socială modestă, Ion Bitzan s-a înscris foarte devreme în Partidul Comunist, numit la acea dată Partidul Muncitoresc, imediat după ce această formațiune a preluat puterea politică în România.

Educația academică și debutul artistic ale lui Ion Bitzan s-au desfășurat în contextul de maximă presiune ideologică din ultima fază a stalinismului și a manifestării sale estetice – realismul socialist. Cu toate acestea, artistul a știut să se orienteze de la început către modele din istoria artei moderne românești (Ion Andreescu, Ștefan Dimitrescu, Iosif Iser etc.) și, de asemenea, prin rețele de informație practic clandestine, să ia contact cu marea istorie a modernismului internațional. Talentul său eclectic, adaptabil, curiozitatea neobosită față de evoluțiile cele mai recente ale profesiei – caracteristici care au definit întreaga sa activitate – sunt evidente deja în lucrările de tinerețe.

Ion Bitzan aparține unei generații de mari talente care au comunicat îndeaproape și au expus împreună, profitând din plin de foarte scurta perioadă de dezgheț ideologic manifest în cultura din România (aproximativ între 1962 – 1974), contribuind astfel la dezvoltarea unui corpus de lucrări ce pot fi asimilate, în linii mari, conceptualismului și minimalismului internațional. Cariera lui a fost distinsă prin participări la cele mai importante bienale ale vremii, iar lucrările sale se află în colecțiile unor instituții prestigioase precum MoMA, Kunsthalle Hamburg, Stedelijk Museum Amsterdam. În contrast cu alți colegi, care fie au emigrat, fie s-au izolat de contextul politic tot mai agresiv, Ion Bitzan a adoptat o strategie opusă – originală și în același timp riscantă. În paralel cu cercetarea artistică asupra istoriei internaționale a artei experimentale, care a rezultat într-o cantitate impresionantă de lucrări, Bitzan a produs imagini de comandă oficială, dedicate regimului comunist și liderului acestuia, Nicolae Ceaușescu. Expoziția își propune să analizeze prin opera lui Ion Bitzan o perioadă plină de umbre și nuanțe, în care inovația artistică și arta cu caracter politic coexistau într-o relație complexă.

Pasionat de inovație artistică, fascinat de experimentarea unor tehnologii și procedee noi, Ion Bitzan a dezvoltat în opera sa autonomă un fel de istorie vie a artei contemporane din intervalul deceniilor șapte-zece ale secolului trecut. De la minimalism la informal, de la geometrismul abstract la letrism, de la conceptualism la funcționalism, de la figurativ la gestualism, de la desen la obiect, de la pictură la instalație, de la artele decorative la cartea de artist, Ion Bitzan a lăsat în urmă o operă impresionantă. Perspectiva istorică ne îngăduie să o analizăm acum în ansamblul ei, putând pune în context atât imaginile realizate conform unei logici independente a atelierului, cât și pe cele rezultând din comenzi oficiale. Concluziile care se pot trage sunt mai multe, dar cea care se impune în mod surprinzător privește nivelul lucrărilor de propagandă, în multe cazuri de o calitate cel puțin egală cu opera autonomă, prezentând o investiție de inovație și o bravură în abordarea temelor care depășesc convențiile genului. Observator atent al Artei Pop, Bitzan a folosit în mod abil lecțiile unor Warhol sau Rauschenberg pentru a construi un discurs adaptat nevoilor propagandei

de partid. Având în vedere versatilitatea remarcabilă a facturii sale de lucru, dublată de un gust infailibil pentru culoare și compoziție, putem avansa ipoteza că alegerea citatului Pop Art în lucrările cu tematică politică este calculată. „Urâtenia” și kitsch-ul, devenite acceptabile (și) datorită extraordinarei diseminării a acestui curent, au fost folosite în mod subversiv de artist în lucrări menite a omagia puterea politică absolută. Până la urmă, Ion Bitzan a fost mai puțin prizonierul compromisurilor politice, pe care a știut să le transforme în contra-propagandă prin ironie și citat, cât a fost, pe rând, prizonierul diferitelor forme de avangardă care l-au fascinat și căroră le-a adus omagiu.

Expoziția Prizonierii avangardei pornește de la aceste premize, punând personalitatea versatilă a lui Ion Bitzan în centrul unei cercetări asupra stratificărilor stilistice, estetice și dogmatice ale perioadelor istorice succesive pe care artistul le-a traversat și pe care opera sa le-a reflectat în mod mai mult sau mai puțin direct. Publicul va lua astfel contact cu meandrele dezvoltării culturale a României în anii comunismului, având drept călăuză lucrările unui artist important, aflat timp de aproape jumătate de secol în centrul frământărilor ce au caracterizat epoca.

(Călin Dan)

EN Born in a period that propelled Romania in the turmoil of modern Europe – a continent marked then by the consequences, both positive and negative, of an epoch defined by contradictions and ideological extremisms –, Ion Bitzan (1924 – 1997) comes from a family of farmers originating in Dobrogea, one of the underdeveloped regions of the country at that time. Motivated and ambitious, the young artist covered rapidly the stages of an academic education meant to extract him from this context – just the first stepping-stone of a national and international career unique in that epoch's social and political climate. Like other colleagues from underprivileged backgrounds, Ion Bitzan enrolled early in the Communist Party (named back then the Romanian Worker's Party), right after it came into power. Ion Bitzan's academic education and artistic debut unfolded in a context of highest ideological pressure – in the last stage of Stalinism and of its aesthetic manifestation, Socialist Realism. However, the artist knew from the beginning how to look towards earlier models from Romanian art history (Ion Andreescu, Ștefan Dimitrescu, Iosif Iser etc.) and to get in contact with the great history of international modernism, by means of all but clandestine information networks. An eclectic and versatile talent and a tireless curiosity – defining traits throughout his entire career – are already visible in the early works.

Ion Bitzan pertains to a generation of great talents who were in close communication and exhibited together, taking full advantage of the brief period of ideological détente in Romanian culture (approximately between 1962 and 1974) and thus contributing to the development of a body of works that can be ascribed, for the most part, to international conceptualism and minimalism. His career was highlighted by participations in the most important biennials of the time and his works are in collections of prestigious institutions such as MoMA, Kunsthalle Hamburg, Stedelijk Museum Amsterdam.

In contrast to other colleagues who either emigrated or isolated themselves from the ever more aggressive political context, Ion Bitzan devised a different strategy – both original and risky. Parallel to his research on the history of international experimental art (which resulted in an impressive number of works), Bitzan also produced works commissioned by and dedicated to the Communist Party and its leader, Nicolae Ceaușescu. Looking at Ion Bitzan's oeuvre, the exhibition tries to shed light on a period full of nuances and shadows, when artistic innovation and political art coexisted in a complicated relation.

Passionate about artistic innovation, fascinated to experiment with new technologies and methods, Ion Bitzan developed in his autonomous body of work a certain type of living history of contemporary art, spanning the seventh through the tenth decades of the last century. From minimalism to Art Informel, from geometric abstraction to lettrism, from conceptualism to functionalism, from the figurative to gestural abstraction, from drawing to object, from painting to installation, from fine arts to artist's books, Ion Bitzan left behind an impressive oeuvre. The historical perspective henceforth allows us to analyse it at large and to put in context both the images conceived according to the studio's independent logic, as well as those resulting from official commissions. There are several conclusions to be drawn, but the most surprising one concerns the quality of the propaganda works: more often than not, their caliber at least equals that of the autonomous oeuvre, setting forth his commitment to visual language innovation and his bravery in approaching themes

that surpass altogether the conventions of the genre.

An attentive observer of Pop Art, Bitzan skilfully drew from the lessons of Warhol or Rauschenberg, in order to construct a discourse adapted to the needs of the party's propaganda. Taking into account the remarkable versatility of his working style, doubled by an unerring taste in colour and composition, we can put forth the hypothesis that the choice for referencing Pop Art in the political works is a calculated one. The "ugliness" and the kitsch – that became acceptable also due to the great dissemination of this movement – were subversively used by the artist in works meant to pay homage to absolute political power. Ultimately, Ion Bitzan was less of a prisoner of political compromise, which he knew how to transform into counter-propaganda through irony and quotes; rather, he was the serial prisoner of various forms of avant-garde that fascinated him and to which he paid tribute.

The Prisoners of the avant-garde exhibition starts from these premises, putting Ion Bitzan's versatile personality at the centre of a research on the stylistic, aesthetic and dogmatic stratifications of the successive historical periods crossed by the artist and which are more or less directly rendered in his oeuvre. The public will thus get acquainted with the turns in Romania's cultural development during the years of communism, while being guided by the works of an important artist who found himself, for almost half a century, in the middle of the turmoils that characterized the epoch.

(Călin Dan)

Prizonierii avangardei. O Retrospectivă Ion Bitzan / The Prisoners of the Avant-garde. A Ion Bitzan Retrospective

Muzeul Național de Artă Contemporană / National Museum of Contemporary Art

23.11.2017 – 27.05.2018

Curator **Călin Dan**

Asistent Curator / Assistant Curator **Sandra Demetrescu**

Design expoziție / Exhibition design **skaaarchitects**

Design Grafic / Graphic Design **Bogdan Ceașescu**

Asistenți de Cercetare / Research Assistants **Cristina Cojocaru, Magda Predescu**

Cu Sprijinul / With the Support of **Fundația Ion Bitzan / Ion Bitzan Foundation**

Sponsori / Sponsors **Crama Opreșor, Policolor, Grup Transilvae**

Parteneri / Partners **Muzeul Național de Artă al României, Muzeul Național de Istorie al României, Universitatea Națională de Arte București - UNArte, Muzeul Municipiului București, Muzeul de Artă Arad, Muzeul de Artă Bacău, Muzeul de Artă Brașov, Muzeul Dunării de Jos Călărași, Muzeul de Artă Cluj, Muzeul de Artă Constanța, Muzeul de Artă Vizuală Galați, Muzeul „Molnar Istvan” Cristuru Secuiesc, Muzeul de Artă Satu Mare, Muzeul de Artă Timișoara, Muzeul „Vasile Pârvan” Bârlad, Muzeul de Artă Iași, Institutul de Istoria Artei „George Oprescu”**

Citare / Quoting the article:

Dan, Călin, *Prizonierii avangardei. O Retrospectivă Ion Bitzan / The Prisoners of the Avant-garde. A Ion Bitzan Retrospective*, București, Editura MNAC, 2019
